

Література та джерела

1. Гавакова Т.И. Формирование самоконтроля у учащихся 5-8 классов в учебной деятельности: Дис. канд. пед.наук (по психологии) / Т.И.Гавакова; НИИ психологии. – Киев, 1964. – 244 с.
2. Модернізація вищої освіти України і Болонський процес // Освіта України. – 2004. – 10 серпня. – С.7-11
3. Никифоров А.Л. Деятельность, поведение, творчество. Деятельность: теория, методология, проблемы / А.Л.Никифоров – М.: Политиздат, 1990. – С.52-69
4. Новиченко І.І. Вітчизняні освітні технології в контексті Болонського процесу / І.І.Новиченко // Народний оглядач [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://ar25.org/article/vitchiznyani-osvitni-tehnologiyi-v-konteksti-bolonskogo-procesu.html>>. – Загол. з екрану. – Мова укр.
5. Талызина Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний / Н.Ф.Талызина – М.: Изд_во МГУ, 1975. – 343 с.
6. Турка Т.В. Досвід роботи за рейтинговою системою оцінювання. / Т.В.Турка, З.Д.Пащенко. – Дванадцята міжнародна наукова конференція імені академіка М.Кравчука, 15-17 травня, 2008р., Київ: Матеріали конференції. – К.: ТОВ «Задруга», 2008. – С. 294-295.

Реализация основных положений Болонской Декларации предусматривает повышение у студентов ответственности за результат учебы, развитие навыков самообразования и самоконтроля. Организация самоконтроля становится важной педагогической составляющей высшего образования. В статье проанализировано понятие самоконтроля и его место в процессе учебы. С учетом разных аспектов самоконтроля на примере дисциплины "Линейная алгебра" разработаны карты оценивания, которые являются действенным и коммуникативным инструментом для самоконтроля и влияния преподавателя на образовательный процесс. В дальнейших исследованиях следует развивать другие способы внедрения самоконтроля в учебный процесс.

Ключевые слова: самообразование, обучение самоконтролю, организация самоконтроля.

The implementation of the main provisions of the Bologna Declaration provides the increase of students' responsibility for learning outcomes, developing skills of self-education and self-control. Self-organization becomes an important educational component of higher education. The article analyzes the concept of self-control and its place in the learning process. Including various aspects of self-discipline on the example of "Linear Algebra", assessments cards that are effective and communicative tool for self-control and teacher's impact on education process are designed. In further studies other ways of implementing self-control in the learning process should be developed.

Key words: self-education, self-control learning, self-control organization.

УДК 371.671

КОНЦЕПЦІЯ ПІДГОТОВКИ ШКІЛЬНОЇ МОЛОДІ ДО ЖИТТЯ І ПРАЦІ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ А.ВОЛОШИНА

Кевпаніч Маріанна Миколаївна
Опачко Магдаліна Василівна
м.Ужгород

Складна економічна ситуація, що супроводжує процес утвердження ідеалів незалежності і соборності, розбудови української державності ставить перед школою завдання підготовки молоді, здатної до вибору професійного та життєвого шляху, підготовленої до самостійного пошуку виду трудової діяльності. У статті розкривається сутність педагогічної концепції підготовки шкільної молоді до життя і праці А.Волошина. У подальших дослідженнях аналізуватимуться навчальні плани і програми періоду діяльності шкільної освіти на Закарпатті у 1919-1939 рр. на предмет реалізації ідеї підготовки молоді до життя і праці.

Ключові слова: учнівська молодь, підготовка до життя і праці, педагогічні ідеї А.Волошина.

Період шкільної життєдіяльності людини сприяє розвитку інтелектуальних здібностей і задатків, формуванню творчого потенціалу особистості. Саме в школі починає формуватися ставлення молоді до життя і праці. Випускник школи – це, перш за все, особистість, здатна до життєвого і професійного самовизначення. Адже вибір життєвого та професійного шляху – це проектування подальшої долі людини, її життєвого успіху і особистого щастя. Саме тому

проблема підготовки учнівської молоді до життя і праці ніколи не втрачає своєї актуальності.

Окрім того, варто пам'ятати, що сьогоднішня молодь – це завтрашній день нашої країни. Від того, як вона буде вчитися, як ми виховаємо її, підготуємо до життя і праці, значною мірою залежатимуть успіхи розбудови нашої держави.

У провідних нормативних документах чітко простежується спрямованість навчання і виховання підростаючого покоління у дусі поваги до історії, звичаїв, традицій свого народу, формування загальнолюдських духовних цінностей на основі національної та етнічної культури. У "Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті" зазначається, що освіта має гуманістичний характер і ґрунтується на культурно-історичних цінностях українського народу, його традиціях і духовності.

Необхідність врахування в сучасних умовах європейського та національного досвіду підготовки молоді до життя та праці також обумовлює актуальність нашого дослідження.

Проблемами становлення і розвитку освіти на західно-українських землях займалися багато українських педагогів (Л.Баїк, В.Вихрущ, Л.Вовк, Д.Герцюк, Н.Дем'яненко,

М.Євтух, Т.Завгородня, С.Золотухіна, А.Ігнат, Н. Калениченко, В.Кемінь, М.Коваль, В.Кравець, І.Курляк, С.Лаба, В.Майборода, Б.Мітноров, Ф.Науменко, І.Руснак, В.Сагарда, В.Смаль, М.Стельмахович, Б.Ступарик, О.Сухомлинська, М.Чепіль, М.Ярмаченко та ін.)

Окремо доцільно назвати науковців, які досліджували шкільництво Закарпаття у різні історичні періоди, а також науково-педагогічну діяльність закарпатських педагогів (О.Бенца, В.Гомонай, М.Кляп, М.Коваль, М.Кухта, Л.Маляр, О.Машталер, І.Небесник, О.Пилип, М.Ричалка, В.Розлуцька, В.Росул, Е.Русинко, В.Турияниця, О.Фізеші, В.Химинець, А.Чума та ін.).

Педагогічна спадщина А.Волошина досліджувалася науковцями у різних аспектах [1], [2], [5]; вивченню його педагогічної спадщини присвячен дисертаційне дослідження М.М.Кляп [6]. Але контекст підготовки учнівської молоді до життя і праці не був предметом окремого аналізу. Цим обумовлюється актуальність розглядуваної нами проблеми.

Мета роботи полягала у розкритті сутності ідеї підготовки молоді до життя і праці у педагогічній спадщині А.Волошина.

З-поміж яскравої когорти визначних педагогів Закарпаття почесне місце займає Августин Волошин. Розквіт його таланту, як і різноманітної діяльності Волошина-педагога припадає на першу половину ХХ сторіччя. Як професійний учений-педагог він зробив значний внесок у розвиток освіти на Закарпатті.

Августин Волошин вказував на необхідність поширення освіти як основи духовного життя людини, стверджуючи, що дитина стає особистістю, людиною тільки тоді, коли розвивається в процесі освіти і виховання. Школа, за його переконаннями, має бути доступною усім дітям і слугувати інтересам народу; навчання має проводитися рідною мовою. Обстоюючи реальні знання, він дбав про розвиток пізнавальних можливостей учнів. Поділяючи тогочасні передові погляди європейських науковців (Я.Коменського, Г.Кершенштейнера та ін.), А.Волошин вимагав дотримання у навчанні дидактичних принципів: наочності, доступності та послідовності, активності у навчанні, ґрунтовності й міцності знань тощо [3].

За переконаннями А.Волошина мета виховання полягає у підготовці громадянина, який усвідомлює свої професійні перспективи [8], а тому здійснювалася вона безпосередньо у процесі вивчення предметів, що склали зміст навчання у тодішніх народних школах. Метою вивчення, наприклад, фізики було: "... проуказати совершенно законность уявленъ природных. При том познати продукційні, виробкові ... одношення. Средства і значення людської праці" [7, с.171].

Згідно "Нормальних учебних основ..." – збірника, що містив методичні вказівки для вчителів, визначалась загальна мета виховання, яка ставила перед школою завдання "не лише механічно поняття групувати, але дати ученикам основи трудового способу (методы), щоб ученики в життю могли дальше учитися и образоватися" [7, с.3]. Тобто йшлося про підготовку молоді до самостійного життя, до праці. Ідея підготовки до подальшого трудового життя пронизувала усі шкільні дисципліни. Так наприклад, вивчення фізики передбачало, крім з'ясування суті фізичних явищ, також експериментування з саморобними приладами, використання наочності, виготовленої для уроків фізики на уроках трудового навчання (так званої "ручної праці"), проведення екскурсій на виробництво, знайомство з різними галузями народного господарства [8]. Розв'язування задач розглядалося не лише як діяльність для інтелектуального

розвитку, для засвоєння основних понять, але і як можливість для розвитку почуттів та формування характеру дитини: "Ця праця повинна займати не лише розум і пам'ять, але має впливати на його (учня – прим.авт.) чувства и упражнять його волю" [7, с.3]. Окрім того, тематика задач повинна була бути тісно пов'язаною із "краєзнавством... та з наукою о домашнем господарстві" [7, с.30].

Виховний ідеал для А.Волошина – постать Ісуса Христа, в образі якого "воплотилися всі ідеї совершенного, добродіятельного життя" [3, с.15]. Цим і визначається підготовка молоді до морального, словненого християнської етики життя: "...чтобы в людському життю кожда одиниця на таком полю знанъ працювала, якое обіцяє ей найбільшого успіху" [3, с.21].

Суть виховання вбачав у реалізації принципу природо відповідності, який розглядав як розвиток позитивних природних задатків з урахуванням вікових особливостей дітей. Важливу роль надавав народному вчителю, який повинен всебічно знати і розвивати особистість учня. Наголошував на проблемах сім'ї і школи, виховання дітей у сім'ї, відповідальності сім'ї за виховання дітей.

Августин Волошин вважав, що концепція освіти має вибудовуватися на засадах положень психології та педагогіки про закономірності та умови розвитку дитини, про методи навчання й виховання. Ідея відповідності виховання суспільним потребам і вимогам часу втілилась у праці "О соціальному вихованню" (1924 р.), яка має подвійний вплив на виховання: теоретичний та практичний. Теоретично вона вивчає нові концепції виховання і навчання з урахуванням специфіки категорії дітей, яких потрібно навчати. Практично соціальна педагогіка надала вихованню соціального змісту, вимагаючи від держави відповідних законів для забезпечення отримання освіти та захисту всіх соціальних верств молоді.

В першій частині праці "О соціальному вихованню" Августин Волошин дає короткий огляд еволюції соціалізму, вказуючи на те, що людське суспільство зазнає змін, які зумовлюють різні ступені культурного середовища: "Християнська культура поступово розбивала и розбиває мури и інституції рабства, нерівності (кастів) и несправедливости..." [4, с. 3]. Та наголошує, що "...культура то не є власністю одиниці, но цілого громадянства, ид котрій кожда одиниця має права и кожда одиниця повинна содійствовати, чтобы в добрах культуры чим ширші слої могли участвовати" [4, с.41]. А. Волошин підкреслює: "Соціальна педагогіка то ґлядає, что зв'язує людей а не то, что розбиває..." [4, с.10].

Значне місце відводив кільком напрямкам соціального виховання: "Школа праці", "Самоуправа учеників" та "Соціально-педагогічні інституції".

Посилаючись на дослідження вчених Німеччини і Данії, де діяли школи праці, Августин Волошин робить теоретичні рекомендації та знайомить з досвідом їх роботи педагогів Закарпаття: "Тот напрям, котрый роботу приміняє до принципів виховання і ко способності ісповняти свої горожанські повинности, зовесе державно-громадським вихованньом, а школа означаєє як школа праці... Головными принципами и гаслами державно-громадянського виховання суть: характерність, відповідальність, самопосвята и охота ко праці" [4, с.11-12].

В розділі "Самоуправа учеників" автор, узагальнюючи досвід роботи шкіл Західної Європи, підкреслює, що підтримання порядку в школах має бути спільним завданням учителів і учнів "... не учитель сам має вести, но має на то ужити и діяльність учеників" [4, с.14]. Він вимагає від учителя

ля вчити учнів дотримуватись порядку, привчати їх до самостійності, поважати дисципліну.

Друга частина цієї праці присвячена "Науке о дитині" в якій роль соціального виховання поєднується з цілю "ширити культуру, понести світло знання і хотіння доброго во всі кути людського життя" [4, с.21]. Волошин пише: "Сеся задача виховання потребує передовсім селекцію талантів, т. є. тому повинність вихователя, чтобы установив, які спосібности и наклонности мас вихованець, и чтобы так міг направити його к такому занятю, яке найліпше відповідає его врожденным и приобрітеным наклонностям. "Селекцією талантів" наслідуює вихователь волі Божій, глядає наміри природи и досягає тому важну ціль соціального виховання, чтобы в людськїм житю кожда одиниця на такїм полю занятя працювала, яке обіцяє ей найбільшого успіху, найліпшого використання дарів Божих" [4, с.21].

Доречними є також настанови Августина Волошина про виховання дитини у сім'ї: "Не є нещастнішого чоловіка, як непорозуміна дитина и часто и самі родичи не порозуміють дітей своїх" [4, с.22].

Автор вимагає формувати особистість дитини, спрямовувати її світогляд, переконання, духовні потреби, суспільні й особисті інтереси, що повинно здійснюватися такими складовими компонентами виховання, як розумовим, духовним, фізичним, естетичним, трудовим.

Заклучна частина праці присвячена "Соціально-педагогічним інституціям", в якій увага приділяється кооперативним установам, що діяли в інтересах селян, даючи їм не лише матеріальні вигоди, але й сприяли поширенню освіти.

Августин Волошин узагальнив роботу спеціальних установ з вадами здоров'я, притулків для сиріт, патронажних шкіл країн Франції, Швейцарії. Згодом впроваджував цей досвід роботи на території Закарпаття, наголошуючи на їх важливій ролі навчання та виховання, підготовки до життя в суспільстві, сприяння їх соціалізації.

Значну увагу приділяє методам роботи позашкільних закладів: "Важніші суть: музеї, менажерії, театри, бібліотеки, курси неграмотных, товариства юношеські, читальні, народні академії, свободні лицеї и пр." [4, с.49].

У цій праці йдеться також про особливості виховного процесу в селі та в місті, стверджуючи, що в міських школах наявні ширші можливості для навчання і виховання, ніж у сільських школах. Одночасно приділяв значну увагу проблемі зайнятості дітей. На його думку, вони повинні завжди займатися корисними справами, дозволяючи їм бути доцільним і розумним, виховання має здійснюватися продумано й за певною системою. Як важливий засіб виховання розглядав залучення дітей до праці, через яку вони набували реальних знань.

Аналіз педагогічної, освітньої та наукової діяльності дає підставу стверджувати, що Августин Волошин покладав усі надії на науку та освіту, яку розглядав як єдиний засіб і шлях до щастя і добробуту народу. Утвердив себе

в першу чергу як культурний діяч і просвітитель. Адже вся його громадська, педагогічна і освітня діяльність була спрямована на поширення знань у народі, на виховання української самосвідомості. Августин Волошин вірив у те, що "... народ наш путем просвіти встане із глибокого сна, піднесеся к лучшой людськой матеріальній жизни і так забезпечить собі красну будучину" [4, с.3].

Узагальнення поглядів А.Волошина у контексті підготовки молоді до життя і праці уможливило виокремлення концептуальних положень, сукупність яких відкриває цілісну концептуальну систему. До них належать:

- усвідомлення мети виховання (у широкому соціальному значенні) як прагнення суспільних інститутів (школи, сім'ї, громади) підготувати молодь до життя і праці у відповідності до норм християнської етики, які втілюються у моральних чеснотах: порядність, вихованість, відповідальність, старанність тощо;
- організація навчально-виховної діяльності у школах передбачала реалізацію мети виховання на засадах класичних принципів (наочності, доступності, міцності знань тощо), серед яких провідним виступає принцип зв'язку навчання з життям: тексти, які учні читали, письмові вправи, які учні виконували, задачі, які розв'язували, експериментально-дослідницькі завдання, над якими працювали – весь навчальний матеріал повинен був містити приклади з життя, довідки, відображати ситуації, що можуть мати місце на виробництві, в сільському господарстві, побуті тощо;
- організація навчально-пізнавальної діяльності учнів повинна ґрунтуватись на поєднанні природи дитини, її індивідуальних особливостей з потребами суспільства у добropорядних громадянах, які своєю посиленною працею примножують його добробут і процвітання;
- підготовка молоді до життя уявляється як процес формування рис особистості, які в подальшому знайдуть своє втілення у системі соціальних ролей: громадянина, трудівника, сім'янина;
- майстерність педагога якраз і полягає у вмінні розкрити природу дитини засобами навчання, виховання, спілкування і діяльності з метою усвідомлення нею свого покликання, яке в подальшому реалізується в праці на користь суспільства та ефективному виконанні соціальних ролей.

Представлені у такій єдиній і цілісній системі погляди педагога на проблему підготовки учнівської молоді до життя і праці і справді дозволяють констатувати наявність концепції. Концептуальні положення не втратили своєї значимості і є актуальними в сучасних умовах виховання підростаючого покоління.

У подальших дослідженнях аналізуватимуться навчальні плани і програми періоду діяльності шкільної освіти на Закарпатті у 1919-1939 рр. на предмет реалізації ідеї підготовки молоді до життя і праці.

Література та джерела

1. Вегеш М.М. Историчні дослідження, т. 3. Августин Волошин: педагог, політик, людина / Микола Вегеш. – Ужгород, 2000. – 357 с.
2. Августин Волошин. Життя і помисли президента Карпатської України / [Вегеш М.М., Кляп М.І., Тарасюк В.Ю., Токар М.Ю.], 2-е вид., допов. – Ужгород: Карпати, 2009. – 480 с.
3. Волошин А. Педагогіка и дидактика: для учительских семинарий. – Ужгород: "УНІО", 1923. – 186 с.
4. Волошин А.І. О соціальному вихованню. – Ужгород: "Уніо", 1924. – 52 с.
5. Волошин А.І. Педагогічні твори / Упорядкування та передмова М.І.Кляп; підготовка текстів та примітки Д.М.Федаки. – Ужгород: ВАТ "Видавництво "Закарпаття", 2007. – 576 с.
6. Кляп М.І. Педагогічна та освітньо-культурна діяльність Августина Волошина в міжвоєнний період (1919 – 1939) / М.Кляп. – Ужгород: Видавництво В.Падяка, 2001. – 152 с.
7. Нормальні учебні основи для народних (початкових) шкіл. – Ужгород: Свобода, 1931. – 112 с.
8. Опачко М. Професійна самовизначеність у педагогічній спадщині А.Волошина / М.Опачко // Рідна школа. – 2000. – №2. – С.8-10

Сложная экономическая ситуация сопровождается процессы утверждения идеалов независимости и соборности, развития украинской государственности ставит перед школой задачу подготовки молодежи, способной к выбору профессионального и жизненного пути, подготовленной к самостоятельному поиску вида трудовой деятельности. В статье раскрывается сущность педагогической концепции подготовки школьной молодежи к жизни и труду А.Волошина. В дальнейших исследованиях анализируются учебные планы и программы периода деятельности школьного образования на Закарпатье в 1919-1939 гг. на предмет реализации идеи подготовки молодежи к жизни и труду.

Ключевые слова: учащаяся молодежь, подготовка к жизни и труду, педагогические идеи А.Волошина.

The difficult economic situation that accompanies the process of strengthening the ideals of independence and unity, development of Ukrainian statehood poses a task of preparing school young people capable of choosing professional and life path prepared for independent search of work. The article reveals the essence of pedagogical concepts of preparing of school youth for the life and work by A.Voloshyn. In subsequent studies the curricula and programmes of school education have been analyzed in the period of 1919-1939, the Carpathian region in terms of implementing the idea of preparing young people for living and working.

Key words: pupils, preparing for life and work, pedagogical ideas of A.Voloshyn.

УДК 371.134:371.3:81'243

ВПЛИВ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ

Кіш Надія Василівна

м.Ужгород

У статті розглянуто різні методи навчання, які сприяють ефективності формування культури іншомовного професійного спілкування майбутніх інженерів. Доведено вплив даних методів та форми їх реалізації на процес формування культури іншомовного професійного спілкування майбутніх інженерів. Також з'ясовано, що за допомогою різних методів навчання здійснюється реалізація принципів формування культури іншомовного професійного спілкування майбутніх фахівців інженерної галузі.

Ключові слова: методи навчання, культура іншомовного професійного спілкування, майбутні інженери.

Формування культури іншомовного професійного спілкування (КІПС – надалі) у майбутніх інженерів передбачає засвоєння професійних і культурологічних аспектів комунікації, що в свою чергу охоплює комунікативні установки (або потребнісно-мотиваційну сферу), знання про прийоми, механізми, форми і методи спілкування та вміння застосовувати знання у конкретній ситуації, із врахуванням специфіки предметного спілкування.

Проблеми розробки і впровадження технологій навчання іноземній мові висвітлюються у дослідженнях М.Я.Дем'яненка (основи загальної методики навчання іноземній мові), Я.М.Колкера (практична методика навчання іноземній мові), Г.Я.Китайгородської (інтенсивний курс вивчення іноземної мови), О.М.Кушніра (психолого-педагогічні аспекти вивчення іноземної мови), Б.А.Лапидуса (прийоми та шляхи інтенсифікації вивчення іноземної мови), І.М.Михайлицької (підготовка майбутніх вчителів іноземної мови до реалізації технологій навчання), Є.І.Пасова (використання комунікативних методів навчання іноземній мові).

Про важливу роль іноземної мови у процесі підготовки інженерних кадрів йдеться у працях Є.Барінової, М.Ніколаєнка, О.Пумпянського, Н.Саєнко, С.Фоломкіної, С.Щербини.

Реалізація принципів формування культури іншомовного професійного спілкування здійснюється за допомогою різних методів навчання.

Метою нашого дослідження є обґрунтування методів навчання, які забезпечують ефективність формування культури іншомовного професійного спілкування майбутніх інженерів. Досягнення мети передбачає вирішення наступних завдань: а) визначення методів навчання, які сприяють ефективності формування культури іншомовного професійного спілкування майбутніх інженерів; б) з'ясування впливу даних методів на процес формування культури іншомовного професійного спілкування майбутніх інженерів.

Серед методів навчання, які використовуємо у процесі формування КІПС виокремлюємо традиційні та інноваційні. Для модульної технології характерним є оптимальне застосування методів і прийомів навчання, коли студенти, використовуючи вже раніше набуті знання, вміють їх застосовувати в навчальній діяльності. У рамках модульної технології доцільно застосовувати методи у поєднанні, залежно від конкретної мети модуля. До традиційних відносимо:

– *Інформаційно-репродуктивні методи* – це способи організації спільної діяльності викладача і студентів, при якому викладач дає готову інформацію, а студенти її сприймають, осмислюють і фіксують у пам'яті. Інформація подається у вигляді розповіді, лекції, пояснення за допомогою друкованих посібників, практичного показу способів діяльності. Інформаційно-репродуктивне (носить іноді назву рецептивного навчання) навчання – один із найбільш економічних способів передачі узагальненого й систематизованого досвіду. Це навчання застосовується в усіх формах навчальних занять і під час пояснення різноманітного матеріалу. Недоліком інформаційно-рецептивного методу є те, що він не забезпечує необхідного рівня засвоєння навчального матеріалу, розвитку творчих здібностей, тому його необхідно доповнювати методами проблемного та евристичного навчання.

– *Пояснювально-ілюстративне навчання* є традиційним, але воно поступово витісняється іншими видами, оскільки складається ситуація, коли навчання будується на запам'ятовуванні програмного матеріалу, висновків та положень. Але такий вид навчання недостатньо активізує